Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö
Vanha talvitie 2-6 A 11
00580 HELSINKI
Markku Marttinen

16.10.2017

Maa- ja metsätalousvaliokunta
Asiantuntijakuuleminen 17.10.2017

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI KALASTUSLAIN MUUTTAMISESTA

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö (SVK) on tutustunut hallituksen esitykseen kalastuslain muuttamiseksi ja lausuu siitä seuraavaa:

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan kalenterivuotta koskevaa kalastonhoitomaksua korotettavaksi 39 eurosta 45 euroon, seitsemän vuorokauden maksua korotettavaksi 12 eurosta 15 euroon ja vuorokauden maksua korotettavaksi 5 eurosta 6 euroon. Lisäksi ehdotetaan, että talousarvion valmistelun lähtökohdaksi otettaisiin jatkossa myytyjen kalastonhoitomaksujen toteutuneen kertymän sijasta samana vuonna myytyjen kalastonhoitomaksujen kappalemäärät. Samalla esitetään lain siirtymäsäännöksistä kumottavaksi kalastuslain 133 § 3 momentti. Esitys liittyy valtion vuoden 2018 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2018.

Esityksen perusteena on arvioitua pienempi kalastonhoitomaksukertymä sekä pitkään jatkunut kalastonhoitomaksusuoritusten määrän väheneminen. Kalastonhoitomaksukertymä on jäänyt noin 2 miljoonaa euroa pienemmäksi, kuin kalastuslain uudistuksen yhteydessä arvioitiin. Viimeisen 15 vuoden aikana vuosikohtaisten maksujen lukumäärä on pudonnut kolmanneksen, eli noin 100 000 kappaletta ja esityksen mukaan nykyinen kalastonhoitomaksukertymä ei riitä kattamaan riittävällä tasolla kaikkia kyseisenä maksuina kertyneiden varojen laissa määriteltyjä käyttötarkoituksia.

Valtion talousarvioesitykseen liittyen ehdotetaan, että talousarvion valmistelun lähtökohdaksi otettaisiin jatkossa kalastonhoitomaksujen toteutuneen kertymän sijasta myytyjen kalastonhoitomaksujen kappalemäärät. Vuoden 2018 kalatalouden edistämismääräraha perustuisi vuoden 2016 tilinpäätöksen mukaisiin lupamyyntimääriin ja vuoden 2018 kertymäksi arvioidaan maksujen korotuksen jälkeen 10,1 miljoonaa euroa, joka on 1,4 miljoonaa euroa suurempi kuin voimassa olevan lain mukaisesti laskettu määrärahaesitys. Vuoden 2017 talousarvioon verrattuna momentin määräraha nousee 1,250 miljoonaa euroa. Muutos aiheutuu maksujen korotuksen lisäksi eduskunnan vuodelle 2017 tekemien kertaluonteisten lisäysten poistumisesta (- 0,150 miljoonaa euroa).

Valtion talousarvioesitys 2018

Kalastonhoitomaksujen korotuksesta arvioitu 1,4 miljoonan euron kertymälisäys käytetään valtion vuoden 2018 talousarvioesityksen mukaan kalavesien hoidon vahvistamiseen. Lisäys on osoitettu kokonaisuudessaan kalastuslain 82 §:n kohdan 4) mukaisiin korvauksiin vesialueen omistajille.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö
Vanha talvitie 2-6 A 11
00580 HELSINKI
Markku Marttinen

16.10.2017

SVK:n kannanotto esitykseen

Kalastonhoitomaksun korottaminen

Hallituksen esityksessä korotusta perustellaan kalastuksen-/kalastonhoitomaksun vuosikohtaisten suoritusten määrän vähenemisellä. Vaikka maksajien määrä on vähentynyt, on maksukertymä ollut kasvusuunnassa vuoteen 2014 saakka, jolloin se oli 1,2 miljoonaa euroa suurempi vuoteen 2002 verrattuna. Kun lasketaan mukaan myös entiset läänikohtaiset viehekalastusmaksut, jotka sisältyvät uudessa laissa valtakunnallisena lupana kalastonhoitomaksuun, on maksukertymä kasvanut vuodesta 2002 vuoteen 2014 tullessa 2,5 miljoonalla eurolla. Vanhan lain viimeisenä voimassaolovuotena (2015) kaikkien lupatyyppien lunastaneiden määrät sekä maksukertymä putosivat poikkeuksellisen paljon luvanmyynnin epäonnistuneen uudistuksen takia. Hallituksen esityksessä esiin nostetusta 100 000 kokovuotisen kalastonhoitomaksun lunastajan vähenemisestä neljännes selittyy vuoden 2015 surkealla lupamyynnin järjestämisellä.

Väitteet valtion lupakertymän romahtamista on saatu aikaiseksi vertaamalla lupakertymää valtion talousarvioesitykseen, jossa aiempinakin vuosina on maksukertymä arvioitu yläkanttiin. Uuden kalastuslain ensimmäisenä voimassaolovuotena 2016 kalastonhoitomaksukertymä oli 8,5 miljoonaa euroa, joka on saman verran kuin viimeisen kymmenen vuoden keskimääräinen lupakertymä.

Lakiuudistuksen voimaan tulon jälkeiset ongelmat maksujärjestelmässä ja uuden maksun puutteellinen tuntemus ovat tärkeitä syitä siihen, ettei kalastonhoitomaksun kertymälle asetettua tavoitetta (vuoden 2016 talousarvio 10,6 miljoonaa euroa) saavutettu. Luvanmyynnin siirtämisessä maa- ja metsätalousministeriöltä Metsähallitukselle oli ilmeisiä ongelmia, sillä jo vuonna 2015 kertymä jäi miljoona euroa edellistä vuotta pienemmäksi. Lisäksi v. 2016 voimaan astuneen uuden järjestelmän markkinoinnissa ja tiedottamisessa oli runsaasti puutteita ja moni kalastaja koki luvan lunastamisen ja rekisteröitymisen hankalaksi. Osa piti hintaa jo tuolloin liian kalliina.

Vähän ja satunnaisesti kalastaville on valtiolla ollut 2000-luvulla tarjolla vuosimaksun ohella myös viikkomaksu ja vuodesta 2016 lähtien myös päivämaksu. Itse vuosimaksun hiipumiseen ovat vaikuttaneet tarjolla olleet lyhytaikaismaksut, joiden suosioon merkittävästi kasvanut. Kalastonhoitomaksun vuosisuoritusten määrä on vähentynyt 75 000 kappaletta vuodesta 2002 vuoteen 2014 verrattuna, mutta samassa ajassa viikkolupien määrä on kasvanut 32 000 kappaletta. Sama ilmiö on nähtävissä myös uuden lain myötä, eli vuorokausi- ja viikkolupien suosio kasvaa vuosilupien kustannuksella.

Hallituksen esityksen mukainen noin 15 % korotus kalastonhoitomaksuun vähentää kalastajien maksuhalukkuutta. Kalastuksenhoitomaksua on korotettu budjettilakipäätöksenä kolmeen kertaan 2000-luvulla, mutta odotettu lisäkertymä on saavutettu joka kerta vain noin 40 prosenttisesti. Nytkin voidaan olettaa käyvän enintään samoin. Maksuhaluttomimpien, eli pyydyskalastajien ja satunnaisesti kalastavien lisäksi lupa saattaa jäädä ostamatta

myös aktiivisilta harrastajilta, mikäli korotus ohjataan lain vastaisesti pelkästään omistajakorvauksiin.

Maksun korottamisen sijaan tulisi SVK:n mielestä ensin arvioida syitä vuosiluvan lunastajien määrän vähenemiseen ja sen jälkeen puuttua havaittuihin ongelmiin. Maksukertymän kasvattamiseksi on erilaisten maksujen tarjontaa syytä kehittää. Esimerkiksi mahdollisuus lunastaa lisälupa toisen vavan käyttöön viehekalastuksessa voisi osoittautua erittäin suosituksi puutteellisten yhtenäislupa-alueiden ja kalastusmenetelmien nopean kehittymisen vuoksi. Erilaisten maksuvaihtoehtojen lisäksi olennaista on panostaa kalastusharrastuksen houkuttelevuuden lisäämiseen sekä tiedottamiseen, neuvontaan ja valvontaan.

Edellä esitettyyn viitaten SVK vastustaa kalastonhoitomaksun korottamista ja esittää, että nyt tulee kiinnittää erityistä huomiota kalastusharrastuksen lisäämiseen sekä kalastajien neuvonnan ja valvonnan tehostamiseen maksukertymän nostamiseksi kalastuslakiuudistuksen mukaiselle tavoitetasolle.

Valtion talousarvioesitys 2018

Hallituksen esitystä lupahintojen korottamisesta perustellaan sillä, että: "*nykyinen kalastonhoitomaksukertymä ei riitä kattamaan riittävällä tasolla kaikkia kyseisenä maksuina kertyneiden varojen laissa määriteltyjä käyttötarkoituksia.*"

Talousarvioesityksessä osoitettu lisälupatulojen 1,4 miljoonan euron käyttö *omistajakorvauksiin* kuitenkin osoittaa, että akuutin rahoitusvajeen sijasta kyseessä on vesien omistajien edun tavoittelu. Tuo omistajille osoitettu rahasumma ilmoitetaan talousarvioehdotuksessa käytettäväksi *kalavesien hoidon vahvistamiseen.* Näin ilmaistuna on pyritty saamaan esitykselle laaja kannatuspohja, koska yleinen tulkinta kalastonhoitomaksun tarkoituksesta on, että varat tulee käyttää kalavesien hoitoon.

Omistajakorvausten kasvattamista on Kalatalouden Keskusliitto perustellut kalastuslain mukaisilla korvauksilla maksuttomasta onginnasta ja pilkinnästä, jotka ovat jääneet liiton mukaan omistajilta korvaamatta myös vuosina 2016 ja 2017. Keskusliiton esitys on kalastuslain vastainen.

Hallituksen esityksessä (HE 192/2014 vp) todetaan kalastuslain (1378/2015) 82 §:n osalta seuraavaa: "Korvausmäärärahojen osalta korvausperuste muuttuisi suhteessa voimassa olevaan lakiin siten, että korvausperuste olisi jatkossa viehekalastusrasitus. Onginta- ja pilkintärasitusta ei siten jatkossa käytettäisi enää korvausperusteena".

Myös Maa- ja metsätalousvaliokunta (32/2014) on itse todennut asiasta seuraavaa: "*Valiokunta pitää asianmukaisena ratkaisuna sitä, että jokamiehenoikeuksiin rinnastettavien onginnan ja pilkinnän kalastusrasitusta ei enää jatkossa käytetä korvausperusteena*".

Maksuttomiin yleiskalastusoikeuksiin kuuluvasta onginnasta ja pilkinnästä, jotka rinnastuvat marjastukseen ja sienestykseen, ei ole kalastuslain mukaisesti enää maksettu omistajille korvauksia vuosina 2016 ja 2017. Koska viehekalastuksen dramaattisesta kasvusta ei ole viime vuosien ajalta minkäänlaista näyttöä ja koska maksukertymän arvioidaan kasvavan vain hinnankorotuksen takia, ei laillisia perusteita omistajakorvausten lisäämiselle ole olemassa. Näin ollen olisi kalastuslain vastaista ruveta maksattamaan maksullista viehe- tai pyydyskalastusta taikka ravustusta harjoittavilla henkilöillä omistajakorvauksia maksuttoman onginnan ja pilkinnän rasituksesta.

SVK tähdentää, että kalatalousviranomaisen jakamat vesien omistajakorvaukset eivät ole korvamerkittyä kalavesien hoitorahaa, vaan korvausrahaa, jonka käyttökohteisiin tai -tarkoitukseen varat myöntävä ELY-keskus ei voi kalastuslain 83 §:n mukaan millään tavalla vaikuttaa (HE 192/2014 vp).

Vesien omistajien harjoittama hoitotyö keskittyy perinteisesti istutuksiin. Esimerkiksi v. 2004 muodostivat istutukset noin puolet osakaskuntien menoista ja muu kalaveden hoito noin 10 prosenttia (Riista- ja kalatalous selvityksiä 3/2010). Vuosikymmeniä Suomessa harjoitettu istutuskeskeinen kalavesien hoitotoiminta ei kuulu uusitun kalastuslain keskeiseen tavoitteeseen, joka on "kalojen luontaisen elinkierron ja lisääntymisen turvaaminen mahdollistamalla välttämättömien kalastusrajoitusten ja muiden toimenpiteiden toteuttaminen". Kalavesien ensisijaisina hoitokeinoina ovat kalastuksen säätely ja kalojen elinympäristökunnostukset, joista esimerkkeinä ovat kalastusasetuksen tiukennukset kalojen rauhoituksissa sekä hallituksen kalatie-, lohi- ja meritaimenstrategiat.

Pääosa kalastonhoitomaksuista menee jo nyt joko suoraan tai välillisesti vesien omistajille ja heidän neuvontaan. Ensi vuonna pelkästään omistajakorvaukset kattaisivat jo noin 40 prosenttia kalatalouden edistämisen määrärahoista, mikäli hallituksen esitys hyväksytään. Maksuhaluttomuuden kasvamisen lisäksi ei ensi vuodelle ennustettua kalastuslupakertymää tulla saamaan kasaan. Kokonaissumma tullee olemaan 8-9 miljoonaa euroa, josta omistajakorvauksiin ohjattaisiin nyt esitetyt neljä miljoonaa. Silloin ei lopulla rahalla enää pystyttäisi turvaamaan kalastuslain määrittämien muiden käyttökohteiden rahoittamista, vaan valtiovalta joutuisi jälleen miettimään rahoituksen järjestämistä.

Edellä esitettyyn viitaten SVK vastustaa arvioidun lisäkertymän kohdentamista kalastuslain vastaisesti vesien omistajakorvauksiin ja varoittaa, että tämä voi romahduttaa jatkossa sekä lupatulokertymän että kalatalouden toimintakyvyn.

Valtion vuoden 2018 talousarvioesityksen mukaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnon toimilla luodaan mm. hyvinvointia luonnon virkistyskäytön avulla. *Tavoitteena ovat kalakantojen elinvoimaisuus ja monimuotoisuus sekä niiden käytön kestävyys ja hyvät edellytykset vapaa-ajankalastukselle ja siihen liittyville hyvinvointipalveluille.*

Kalastonhoitomaksuvarojen käyttökohteista on säädetty kalastuslain 82 §:ssä. Varojen jaolla pyritään hallituksen esityksen (HE 192/2014 vp) mukaan *erityisesti edistämään*

kalavesien kestävän käytön ja hoidon järjestämistä sekä vapaa-ajankalastuksen edellytyksiä. Kalavesien kestävään käyttämiseen ja hoitamiseen on em. pykälässä käyttökohde 1 ja kalatalousalan neuvontapalvelujen järjestämiseen käyttökohde 3.

Kun kalatalouden edistämiseen käytettävän määrärahan summa vuodelle 2017 aleni 1,7 miljoonalla eurolla, vähenivät kalavesien hoitoon, kalatalousalueiden toimintaan, kalatalouden neuvontaan (82 §:n 1-3 kohdat) sekä omistajakorvauksiin (82 §:n 4 kohta) ohjatut varat samassa suhteessa, eli 17 prosentilla.

Jos korotus kalastonhoitomaksuihin tehdään, on arvioitu lisäkertymä käytettävä SVK:n mielestä aidosti vahvistamaan kalavesien hoitoa ja vapaa-ajankalastuksen edellytyksiä eli lisäkertymä on kohdennettava kalastuslain 82 §:n 1)-kohdan ja 3)-kohdan mukaisiin toimiin. Vaihtoehtoisesti lisäkertymä tulee jakaa tasaisesti kaikkiin kalastuslain 82 §:n mukaisiin käyttökohteisiin.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry

Markku Marttinen
toiminnanjohtaja